

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

XXIX. De veneratione huius Sacramenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

nus, & Helhusius. Ceteri autem Lutherani qui concomitantiam non negant, ex alio pernicioso errore petunt utramque speciem, quia nimirum existimant iure diuino esse præcepta, & propterea totam Ecclesiam à longo tempore in hac re turpiter errasse; quod nullo modo fieri potest. Cùm igitur Ecclesia certa fide teneret in qualibet specie totum esse Christum, & usum eiusdem Ecclesie non posse esse erroneum, merito ob huius grauiissimi erroris detestationem non permittit abrogationi consuetudinem vnus speciei.

TERTIO mouit Ecclesiam vniformitas, & concordia populi Christiani in Sacramento hoc percipiendo, quod est Sacramentum pacis, & vnitaris. Nam si in vna specie detur Communio, in toto orbe terrarum poterit esse idem vsus, vt modò videmus in Ecclesia Catholica toto orbe dispersa: at si libera esset Communio, vel sub vtraque specie imperaretur, non posset vilo modo seruari vniformitas. Nam qui vinum non ferunt, vt abstemij, & qui vinum comparare non possunt, nisi difficulter, cogentur aut nunquam, aut rarissimè communicare, aut vnã speciem vel inuiti accipere, cùm interim alij sub vtraque frequentissimè communicarent, quæ certè magna inæqualitas esset. Ex quo etiam nonnulli rectè colligunt, quòd si Dominus voluisset Communionem sub vtraque esse necessariam omnibus, non instituisset Sacramentum in pane, & vino, sed in pane, & aqua; vt esset materia facilis, & in promptu in qualibet regione. Nam alioqui possent Boreales prouinciæ, & aliæ, vbi vinum non inuenitur, existimare, se Christo curæ non fuisse, aut non ita, vt alias prouinciæ, quando Sacramentum instituit.

QUARTO mouit, & quidem vehementer, irreuerentia, & prophanationes tanti Sacramenti, quæ vix euitari possent in tanta fidelium multitudine, si omnibus daretur vtraque species, vt supra demonstrauius.

CAPVT XXIX.

De veneratione huius Sacramenti.

POSTREMA controuersia restat de veneratione sanctissimi Sacramenti; quæ quidem breuissimè disputabitur, quòd magna ex parte dependeat ab his, quæ iam dicta sunt.

Ooo 2 Quod

Quod igitur ad adorationem attinet, Sacramentarii omnes negant, Sacramentum adorandum, & idololatriam appellant eiusmodi adorationem, ut patet ex Caluino lib. 4. Institut. cap. 17. §. 35. & alibi. Neque id mirum videri debet, cum ipsi non credant Christum reipsa esse presentem, & panem Eucharistiae reipsa nihil esse nisi panem ex furno. Quare Clebitius in lib. de victoria veritatis, & ruina Papatus Saxonici 3. parte, arguit, docet, ex Lutheranorum sententia, qui agnoscunt in Eucharistia verum Christi corpus, necessarium sequi adorationem esse concedendam. Et Ministri Tigurini in Apologia, edita anno M. D. XLV. contra ultimam Lutheri Confessionem, aperte fatentur, se cum Catholicis fideliter adoratos Sacramentum, si crederent ibi esse verum Domini corpus.

Porro Lutherani distinguunt de adoratione; vel enim fit adoratio in usu Cœnæ Domini, vel extra eum, ut cum defertur Eucharistia honoris gratia per plateas cum facibus, & hymnis. Et quidem extra usum, omnes ferè clamant idololatriam esse illam adorationem. Vnde Lutherus in lib. ad VValdenses vehementer agit contra processionem, quæ fit in festo corporis Domini.

De adoratione autem in usu, non eodem modo loquuntur omnes. Nam alij simpliciter damnant eam adorationem, etiam si credant ibi esse corpus Domini verè, ut Lutherus in libro de Eucharistia ad VValdenses, Philippus in iudicio suo de Cœna Domini, quod edidit anno M. D. LIX. quando iam Sacramentarius magna ex parte factus erat. Itè Illyricus in Confess. Antuerpiensi, & Apolog. eiusdem Confessionis, cap. 14.

Alij tamen in usu Cœnæ contendunt Christi corpus esse adorandum, ut idem Lutherus in formula Missæ; & in libro de verbis: *Hoc est corpus meum*, & alibi. Bucerus in actis colloquij Ratisponensis, Ioan. Brentius in Apologia pro Confessione VVirtembergensi pericope 2. Kemnitius in 2. parte Exam. Tridentini Concilij, sess. 13. cap. 5. vbi tamen more suo inligentem mendacium admiscet, nullum esse, qui dubitet an Christi corpus in Cœna sit adorandum, nisi qui cum Sacramentariis aut neget, aut dubitet in Cœna verè Christum esse presentem. Sed hoc mendacium redarguit abundè Illyricus cum aliis, qui cum Sacramentarios acerrimè oppugnent, negant tamen Christum in Eucharistia esse adorandum.

Tametsi autem posteriores isti auctores concedant Christi

stum in Eucharistia esse adorandum: vt tamen à Catholicis, saltem in modo loquendi dissentiant, negant Sacramentum Eucharistiae esse adorandum, & eo nomine Catholicos reprehendunt, quasi ἀετολατρείαμ doceant, quia Sacramentum ipsum absolutè dicimus adorandum. Vide Kemnitium, & Brencium, loco citato, & Tilmannum Heshusium in lib. de erroribus Pontificiorum, tit. 17. errore 21. & 22.

Sed hæc mera calumnia est. Catholici enim cùm negent panem in Sacramento remanere, quomodo possent asserere ἀετολατρείαμ, id est, panis adorationē? Neq; vllus Catholicus est, qui doceat ipsa symbola externa per se, & propriè esse adoranda cultu latriæ, sed solùm veneranda cultu quodam minore, qui omnibus Sacramentis conuenit, cultu autem latriæ dicimus per se, & propriè Christum esse adorandum, & eam adorationem ad symbola etiam panis, & vini pertinere, quatenus apprehenduntur vt quid vnum cum ipso Christo, quem continent. Quemadmodum, qui Christum in terris vestitum adorabant, non ipsum solùm, sed etiam vestes quodammodò adorabant, neq; enim iubebant eum vestibus nudari, antequam adorarent, aut animo, & cogitatione separabant a vestibus, cùm adorarent: sed simpliciter Christum, vt tunc se habebat, adorabant; tamen ratio adorandi nõ erant vestes, immò nec ipsa humanitas, sed sola diuinitas.

De modo autem loquendi, fatemur Sacramentum ipsum dici adorandum, vt Concilium Tridentinum loquitur: sed hoc exponitur dupliciter. Qui enim sentiunt Sacramentum Eucharistiae formaliter esse corpus Christi, vt est sub illis speciebus, concedunt etiam formaliter Sacramentum dici adorandum: qui autem docent Sacramentum Eucharistiae formaliter esse species panis, & vini, vt Christum continent, illi docent consequenter Sacramentum Eucharistiae materialiter adorandum. Sed quidquid sit de modo loquendi, status quæstionis non est, nisi an Christus in Eucharistia sit adorandus cultu latriæ.

His præmissis, probatur Christum in Eucharistia esse adorandum hoc argumento. Deo vero debetur adoratio latriæ, Deuter. 6. & Matth. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.* Christus autem vt est in Eucharistia, siue in vsu, siue extra, est Deus verus, vt omnes fatentur; igitur adorandus est cultu latriæ.

Ad hoc argumentum respondent Lutherus, Illyricus, & Calvinus. PRIMO, negando consequentiam; quia Christus adorandus quidem est, sed ubi ipse iubet se adorari, siue ubi est, ut adoretur, nimirum in cælo. In Eucharistia autem non est, ut adoretur, sed ut manducetur; non enim ait, Accipite, & adorate: Sed, Accipite, & manducate.

SECUNDO respondent, Christum quidem esse adorandum, sed non esse in Eucharistia Christum, sed corpus Christi, nec esse idem corpus Christi, & Christum.

SED ista friuola sunt. Nam INPRIMIS adoratio Dei non est alligata certo loco, ut patet Ioan. 4. sed ubique Christus adorari potest, & debet, quando cum eo tractare debemus: non enim conuenit illi adoratio, quia in cælo est, vel in alio loco, sed quia est Deus. PRAETEREA non erat Christus quondam in præsepi, ut adoraretur, sed ut membra eius ibi requiesceret, & tamen Magi illum in præsepi adorârunt, Matth. 2. sic etiam cum ambularet in terris, non ambulabat, ut adoraretur, sed ut doceret, & tamen passim adorabatur, ut Matth. 8. 9. 14. 15. 20. Ioan. 9. & alibi. Et quando hic in terris Principes aliquo proficiscuntur, non eunt ad eum finem, ut ab occurrentibus salutentur, & tamen nemo illis occurrit, quin se eis prosternat, ac reuerenter salutet. Quare aduersarij pluris faciunt Principem terrenum, immò quemlibet amicum suum, quam Christum, cum solum Christum sine ullo honore excipiant, nec dignentur ei assurgere, nisi expressè id eis præcipiatur. ADDE, quòd licet non sit primaria ratio institutionis Sacramenti, ut Christus sibi adoretur, tamen etiam ista ratio quædam fuit, ut haberemus Christum magis præsentem, & ut præsentem honoraremus: vnde Eusebius Emisenus homil. 4. de Paschate, dicit institutum esse Sacramentum hoc, ut coleretur Christus iugiter per mysterium.

ALTERA solutio planè est impia, & Nestoriana. Nam etiam si non esset nisi corpus Christi in Eucharistia, tamen adhuc adorari deberet ab iis, qui recipiunt mysterium Incarnationis: illud enim corpus unitum esset diuinitati hypostaticè, etiam si ab anima, & sanguine diuulsum esset, ut fuit, quando iacuit in sepulchro. Adde, quòd satis probauimus supra totum Christum esse in quauis Eucharistiæ specie.

SECUNDO, probatur adoratio ex traditione Patrum: & quoniam loca plurima in 2. libro adducta, & expensa sunt, hic

satis erit loca ipsa annotare. Vide Dionysium de Ecclesiastica hierarchia, cap. 3. part. 3. Clementem lib. 2. constitut. Apostol. cap. 61. Origenem homil. 5. in diuersa loca Euangelij; Cyrill. Hierosolymit. Catechesi 5. mystagogica; Ambrosium lib. 3. de Spiritu sancto, cap. 12. Eusebium Emissemum homil. 5. de Paschate; Theodoretum in 2. Dialogo; Nazianzenum in oratione de sancta Gorgonia; sed duos pro omnibus audiamus. Sanctus Ioan. CHRYSOSTOMVS homil. 61. ad populū Antiochenum: *Si pura sunt vestimenta, inquit, adora, & communica.* Vide eundem homil. 83. in Matth. homil. 24. in 1. ad Corinth. homil. 3. in epist. ad Ephes. & in homil. de enceniis, & in altera de S. Philogonio. AVGVSTINVS in Psalm. 98. *Nemo, inquit, illam carnem manducat, nisi prius adorauerit.* Vide eundem epist. 118. cap. 3. epist. 120. cap. 27. in Psalm. 21. conuersione prima.

CAPVT XXX.

Soluuntur obiectiones.

SUPEREST vt obiectiones aduersariorum diluamus. PRIMO, Lutherus in libro ad VValdenses obiicit, in Sacramentis præcipuè ad verba Sacramentalia attendere oportere: & inde colligit, nõ debere homines occupari circa adorationem, ne videlicet adorationi intenti obliuiscantur verborum.

RESPONDEO; Nititur hoc argumentum fundamento illo putrido, quòd Sacramenta sint instituta ad instruendum animum, & excitandam fidem, quod millies iam refutatum est. Deinde adoratio ex verbis oritur: inde enim mouemur ad adorandum, quia audimus illud esse corpus Domini. Vnde vnum iuuatur ex altero, tantum abest, vt vnum alterum impediatur.

SECUNDO, obiicit idem. Adoratio ex fide procedere debet; fides autem nititur verbo Dei. Sed verbum Dei non dicit, Christum in Eucharistia esse adorandum.

RESPONDEO; Verbum Dei satis monet, & præcipit, Christum adorari debere in Eucharistia, cum docet illum verè esse Deum, & esse in Eucharistia: & alibi iubet Deum adorari.

TERTIO, obiicit Caluinus. Apostoli cum primùm communicarent, non leguntur prostrati in terram adorasse Sacramentum.